

Armas Herman!

Loodan kõigest väest, et andestad mulle mu vaikimise. Mõttes olen Sulle korduvalt kirjutanud, kuid tegelikult jäi see kõrvale mõningate tähelepanuvaldavate murede ja toimingute tõttu.

Südamlik tänu paljude saadetiste eest! Koidulauliku loomingu ja elu tagapõhja valgustav teos, kaunistatud Sinu pühendusega, oli mulle väga rõõmustavaks üllatuseks. Täna südamest! Varsti pärast seda tulid "Teatajad" ja Sinu sünnipäevaläkitus koos kirjaga. Ivar Ivaski read kaardil tabavad hästi ka Koidula mõtete ja tegude "voolamist sõnadesse", mis on kasvanud "järveks, kus elupeegeldus aina edasi heljub". "Koidulauliku valgus" pakub väärtuslikku andmestikku. Eriti just Koidulaga paremaks tutvumiseks on see praegu võrratult ajakohane Kirjaneitsi 140. sünniaastapäeva lähenemise tõttu. Mõtted liiguvad Koidula ja samuti Kreutzwaldi ajas nii-kui-nii ja on huvitavam neid radu käia A. Undla-Põldmäe' teose juhtimisel. Autor lõpetab iga peatüki tabavate lausetega, mis on kokkuvõtlikuks kiirülevaateks öeldust. Uudiseks on nii paljud loetletud Koidula eeskujud. Jah, õnneks ei nimetatud seda tollel ajal plagieerimiseks. Võime õnnelikud olla, et Koidula nii palju kaunist eestindas ja eestistas! Kahju aga, et selliselt katkes Koidula ja Kreutzwaldi kirjavahetus. Gustav Suitsu koostatud "Eesti lugemisraamatus" (1916) avaldatud pikas kirjas 17. märtsist 1868 kirjutab Kreutzwald muuhulgas:

"Lill tahab üksnes õitsta, Lind laulab endale, Seepärast õitse, laula Ka sina endale!" Astuvad salasünnitused hiljemine teiste ette, siis ei ole tarvis "kuulust nime ega maailma imestamist", vaid laululinna ülem palk on, kui südamid juhtub leidma, kus õrn tundmus elab, et lauliku kandle keelte helin sealt vastakostmist saab. See kaunis palk võib laulikule kurvastuse päevil väga suurt troosti anda.

"Koidulauliku valgus" ei suuda siiski peletada muljet jõuliste jõudude varjudest, mis alates 1873. aastast rõhuva järjekindlusega Emajõe ööbiku vaigistasid - isegi veel paljudeks aastateks pärast tema lahkumist igavikku.

Üks lause selles raamatus jääb ebaselgeks: "Austas ju kodanlik kirjandusteadus temas peamiselt tulihingelist lüürikut, milline hoiak varjutas tema võitleva demokraadi-palge." (Lk. 124.)

Sinu kirjas mainitud kirjavara kogumine on meil siin võimaluse piires käigus olnud peamiselt alates 1981. a. kevadest. Kuulsin, et keegi soovis oma ORTO raamatute kogu ära anda eesti noortele. Teatasin kellegi kaudu, et oleksin nõus seda korraldama. Tulidki kaatid raamatutega. Igasse raamatusse kirjutasin, kes on selle kinkinud eesti noortele ja siis jagasin need kõik eesti keelt hästi valdavatele gaididele ja skautidele suvelaagris Lakewoodis. Igaüks võis valida ja võtta rohkem kui ühe raamatu. Ajalehes avaldasin sellest teated. On tulnud ka teisi pakkumisi, kuid pakkujad ei suuda alati otsustada, kuhu nad anda tahavad. Üks saadeti tuli hiljuti otse meie eesti koolile ja ^{on} juba meie tubli noore koolijuhataja valduses. Sinu soovitusel hoolikamaks ja laialdasemaks raamatute kogumiseks Gaston Randvee ja Eduard Kärneri kaastööl teatasin asjaosalistele. Kindlasti nad arutavad seda Eesti Koolide Keskuse koosolekul New Yorgis 4. detsembril k.a. Kui sellest lähemalt kuulen, teatan Sulle.

Kogesin ka sel suvel, et eesti raamat tuleb viia sinna, kuhu eestlased kogunevad. Kui nad raamatuid näevad, siis võib juhtuda, et tekib soov neid omandada. Sõidutasin raamatulaadungi esimesel nädalalõpul laagrisse, kus innukaks müüjaks jäi Gaston R. (ta oli ka skautlaagri vanem). Järgmisel nädalalõpul sõitsin raamatutele järele, et ülejäänuid tagasi tuua. Selgus, et üle 100 raamatu oli pääsenud rahva sekka! Nii on ka siin Eesti Majas. Kui on luba raamatute müügilauda välja panna, leidub ikka ka mõni raamatuentusiast, või noor lapsevanem, kes eesti raamatuid saada soovib. Vanem põlvkond käib peaaegu eranditult raamatulauast suure kaarega mööda. Vabanduseks on kuulda, et polevat kellelegi jätta. Pole juttu sellest, et raamatute abil oma elu sisustada. Ei tea küll, miks on raamatut raskem maha jätta kui muud maist vara?

Palun, kas Sina saaksid mulle teatada, kas Els Oksaarelt on ilmunud kakskeelsust käsitlev kirjutis eri trükisena? Minu arvates on olnud vaid kirjutised perioodilistes väljaannetes, aga võib-olla eksin. Keegi siin on huvitatud ja pärib mult kogu aeg.

Sinu õpikut "Meie eesti keel" olen tellinud EÕF-ilt siiani 75 eksemplari ja sama palju iga töövihikut. Täna "Sonumite" eest ja eriti "Meie eesti keelt" käsitleva kirjutise eest selle esiküljel!

Soovin Sulle rohkesti jõudu tagajärjekaks tegutsemiseks ka edaspidi, et püsiks "ülikallis aare, mida peame põlvest põlve säilitama ka võorsil"!

Kirke head Sulle ja südamlitke teritisi!
Lilja.

25. novembril 1983.

Lillian Parlo